

Catalunya: una o dues cultures?

La periodista i assagista argentina Patrícia Gabancho fa anys que va adoptar la cultura catalana com a pròpia • La mirada 'estrangera' li ha permès analitzar l'actualitat cultural a 'El preu de ser catalans' • Xavier Filella

Assaig

El preu de ser catalans. Una cultura mil·lenària en vies d'extinció

Patrícia Gabancho
Meteora, Barcelona, 2007

Un dels eixos que ha vertebrat el catalanisme dels últims cinquanta anys ha estat una doctrina de la integració que, seguint la vella proclama de Jordi Pujol, considera català tothom qui viu i treballa a Catalunya. Els vint-i-tres anys de govern de Jordi Pujol es poden considerar, fet i fet, com una prudent aposta per la cohesió d'una societat en què la meitat de la població té arrels foranes. En el camp de la cultura, aquesta doctrina ha portat a considerar que la cultura catalana abasta el conjunt d'expressions culturals de Catalunya. És a dir, que hi ha cultura catalana en català i també cultura catalana en castellà. La ferma aposta de Pujol per l'escola com a eina de catalanització hauria d'haver permès superar el que, des d'una sensibilitat nacionalista, podria semblar una certa contradicció.

El fracàs de la immersió lingüística per fer del català la llengua comuna dels catalans és, a hores d'ara, més que evident. La jubilació política de Jordi Pujol, el fracàs de la campanya per l'Estatut i l'etapa postnacional que sembla assajar l'actual tripartit semblen haver obert la caixa de les contradiccions. Per primera vegada, algú en veu alta es pregunta si tota la cultura que es fa a Catalunya és realment cultura catalana. I la resposta és que no. La responsable d'aquesta resposta és Patrícia



Patrícia Gabancho ha plantejat al seu assaig els problemes que pateix la cultura catalana. FRANCESC MELCION

cia Gabancho que, des de les pàgines d'*El preu de ser catalans*, ens alerta del perill d'extinció de la llengua i la cultura catalanes davant l'imparable veïnatge de l'espanyol i el fascinant mercat global de l'anglès.

Gabancho ens diu que Catalunya no és tan sols un país bilingüe, sinó que també, en contra del que ens asseguren des d'instàncies oficials, és un país bicultural. Encara més: que una part important de la població es desentén del català i de la cultura catalana. Catalunya, assenyala l'autora, integra per la via de des-catalanitzar-se. La integració, doncs, no es produeix en el punt del mig. Ben al contrari: Catalunya –un país "tímid, castigat i insegur", en expressió de l'autora– fa tot el camí, i el nouvingut es queda com estava.

El procés d'espanyolització que Patrícia Gabancho descriu en aquest llibre va més enllà de la llengua i la identitat. També és una im-

mersió en un model cultural banal que, per dir-ho gràficament, confon la cultura amb menjar crispetes en un cinema. La cultura catalana, afirma l'assagis-

ta, es mou molt bé en el barem de la qualitat, però pèssimament en el barem de la quantitat. El problema, prossegueix explicant Gabancho, és que, sota el

pujolisme, Catalunya es va espanyolitzar de manera ràpida i ferotge quan va abandonar l'excel·lència i la sofisticació per la xaroneria i la frivolitat.

Gabancho ha escrit un llibre valent sobre el futur de la cultura catalana

El preu de ser catalans és molt més que un audaç memorial de greuges. L'obra és sobretot una anàlisi de l'estat de la cultura a Catalunya que també fixa els fonaments per afrontar l'actual decadència en tres eixos: potenciar la llengua catalana, aixecar el llistó de l'educació i donar prestigi a la cultura catalana. No cal res més, conclou l'autora. Després la cultura farà el seu camí.

Patrícia Gabancho ha escrit un llibre valent sobre el futur de la cultura catalana. El pitjor que ens podria passar és que no trobés resposta.

Una cultura sense país

Ignasi Aragay

A aquells que imaginem el país des de la catalanitat, des de l'antifranquisme fins avui, fa dècades que estem instal·lats en la comoditat d'uns quants tòpics amb els quals reduïm a la mínima expressió la complexitat que ens envolta. La idea mare que ha alimentat el nostre discurs tan integrador com *light* –llegiu tranquil·litzador– és de tots prou coneguda: "És català tot aquell qui viu i treballa a Catalunya", popularitzada per Pujol, però que arrenca amb Prat de la Riba fa un segle. A partir d'aquí hem anat construint una realitat més teòrica que real, bàsicament voluntariosa i basada en l'autoengany. "És cultura catalana tota aquella que es fa a Catalunya". "És futbolista català tot aquell que juga en un equip català" (i té passaport espanyol, és clar). I així, anar fent.

Aquest possibilisme benintencionat, i a vegades en alguna mesura efectiu, ja fa un temps que comença a donar símptomes d'esgotament. El retrocés del català als mitjans de comunicació, al sistema educatiu i en definitiva al carrer; el rearmament econòmic i cultural d'una Espanya que es concep només unitària des de la dreta i l'esquerra política, tot i els matisos; la nova allau immigratòria, i la irrupció de Ciutadans a l'escena parlamentària en són alhora els símptomes i les causes més clars. La tercera hora de castellà és la gota que ha fet vessar el got. Aquest model inclusiu i poc exigent per als integrats ha fet el seu servei mentre l'horitzó polític era obert. Ens permetia somiar un futur en plenitud. Però l'esgotador procés que ha portat al nou

Estatut ha marcat un punt d'inflexió, de cansament i maduresa alhora. Ha trencat el consens acrític que feia que dormíssim tranquils. I és en aquest context que cal llegir l'obra de Patrícia Gabancho, que ha posat el dit a la nafra tocant el moll de l'os: la cultura. Des de l'honestat intel·lectual, des de l'estimació a la cultura catalana –que és la seva d'adopció– i el respecte per la cultura hispana –que forma igualment part del seu bagatge–, Gabancho llança una pregunta clau: "Es pot viure a Catalunya, en pau i activament, sense conèixer la cultura catalana: això està entès. La pregunta és si la cultura catalana pot viure a Catalunya sense que la conegui la meitat més u de la població". I si la cultura catalana no pot viure, quin sentit té el país?